

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת ויגש

אחדות - המפתח להשראת השכינה

א' - קדושת האחדות - 1 | ב' - אחדות בחיי הנישואין - 3 | ג' - אחדות בעם ישראל - 5

והתרגשתי לראותו. מה היה גרוע כל כך אילו המצרים היו עדים לאהבת-אחים בין יהודים? יתכן והם אפילו היו לומדים מזה דבר או שנים.

והתשובה היא שאכן, אין ספק שהמצרים היו מפיקים מכך תועלת, אלא שהיתה סיבה לכך שהם לא הורשו להישאר. והסיבה היא, שזה לא היה איחוד איטלקי, אלא איחוד יהודי; היה זה איחוד בין אחים יהודים, בין שבטי י-ה. איחוד כזה הוא מעמד קדוש - קדוש מכדי שניתן יהיה לאפשר לגוי להיות נוכח במקום.

קדושת המקום

זוהי אמת יסודית לגבי העולם הזה, אותה מלמד אותנו השי"ת: ישנם זמנים ומקומות שבהם שורה השכינה בדרגה כזו שמחייבת את אי-הימצאותם של גויים במקום - שכן הקדושה היא גדולה מדי עבור נוכחותם.

ניקח לדוגמא את בית המקדש. הכניסה למקדש אסורה לגויים (כלים א, ח). גם במקומות שבהם מותר לטמאים להיכנס, אסור לגוי להיכנס. מחוץ לבית המקדש היה תלוי שלט בלטינית, שבו נכתב: "כל נוכרי שיכנס למתחם הזה - יומת". והגויים נזהרו מאוד בענין, שכן הבית דין של כהנים הוציא להורג כל נוכרי שנתפס במתחם האסור! היו מוציאים אותו מחוץ לעזרה, וממיתים אותו.

והשלטון הרומי אישר את הדבר, שכן אפילו הם הבינו - אמנם בתפיסה שטחית - שאין לגויים זכות להיכנס למקדש. מה גוי עושה במקום הקדוש של היהודים?

כמובן שהתפיסה שלנו בזה היא עמוקה יותר: היתכן שגוי יכנס למקום שבו יש השראת השכינה מיוחדת?! מקום שבו שורה השכינה הינו מקום המיוחד לבניו של הקב"ה. אם נאפשר לגוי להיכנס לכאן, יהיה בכך חילול הקודש והשפלה של מעלת המקום.

א' - קדושת האחדות

הוציאו כל איש

לאחר שיוסף הצדיק הסתיר את זהותו מאחיו, כעת הגיע הזמן להתוודע אליהם. "וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק" - הנה הוא עומד לגלות לאחיו ש"אני יוסף"; אך לפני שעשה זאת, הוא הוציא הודעה: "וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעֶלְיוֹ". יוסף ביקש מכל האנשים הזרים, מהמצרים, שיצאו מחדר; וכעת - "לא עֲמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אָחָיו".

ונשאלת השאלה: מדוע התעקש יוסף שאיש לא יהיה עד למעמד הזה, לאיחוד מחדש בינו לבין אחיו? כתב רש"י, שזהו משום ש"לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעים שאחיו מתביישים בהוודעו להם".

והנה, רש"י מבאר את הענין; אבל זהו רק פרט אחד, וישנו טעם כללי יותר. אגב, זהו כלל שצריך לדעת אותו כאשר לומדים רש"י, ומאמרי חז"ל באופן כללי - לא תמיד הם מסבירים את הענין באופן מלא. מצוי שהם אומרים חידוש, תוספת, או מסבירים פרט בביאור הענין באופן נקודתי. וכך גם בנוגע לדברי רש"י הנ"ל - הוא מסביר לנו פרט אחד מתוך הענין.

הפשט הפשוט

אכן, הביאור כתוב בפסוק עצמו. הפסוק אומר שיוסף לא רצה שאף אדם זר יהיה נוכח בעת שהוא מתאחד עם אחיו. זו המשמעות הפשוטה של הפסוק - שבמקום שבו יש איחוד מחדש בין אחים - אין מקום לאדם נוכרי.

ומדוע לא? מה הבעיה שמצרי יהיה עד לאיחוד מחדש בין אחים שלא ראו זה את זה זמן רב, ולאהבה השוררת ביניהם? אני פעם הייתי עד לאירוע כזה - וכלל לא היה מדובר במשפחה יהודית, אלא באחים ממוצא איטלקי שנפגשו לאחר עשר שנים שלא ראו אחד את השני. הם עמדו שם ובכו כמו ילדים קטנים. היה זה מחזה יוצא דופן,

קדושת הזמן

וכך גם בנוגע לקדושת השבת. שבת אמנם אינה מקום, אבל חידשה התורה שיש מושג של קדושת הזמן, וכי ישנם ימים מסוימים שהינם קדושים יותר מאחרים, כאשר השבת הוא היום הקדוש מכולם. "וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ" (בראשית ב, ג) פירושו, שהשי"ת העניק קדושה ליום השבת, לעצם היום.

וגם קדושה זו מנועה היא מן הגויים. כך אנו אומרים בתפילת השבת: "במנוחתו לא ישכנו ערלים" - פירוש, השבת היא מחוץ לתחום שלהם, שכן היא קדושה מכדי שישכנו בה ערלים.

וזו הסיבה ש"גוי ששבת חייב מיתה" (סנהדרין נח, ב) - משום שהוא נכנס למקום שאליו אסור לו להיכנס. דומה הוא למי שנכנס לבית המקדש; הוא פוסע על גבי אדמה קדושה. שבת היא בית מקדש המיוחד רק לעם ה', לאומה הקדושה, ומי שאינו חלק מעם ישראל ונכנס לשם אף על פי כן, חייב מיתה. אמנם אין הכוונה שצריך לירות בו, אבל הקב"ה כבר יטפל בו.

פעם ישבתי במשרדי שבישיבת רבינו חיים ברליון, ושמעתי דפיקה בדלת. בפתח עמד גוי, חגור ב'בנג'ו', שמספר לי שהוא שוקל להתגייר. הוא רוצה להיות יהודי, ומישהו אמר לו שכדאי לו לשוחח אתי.

"זה זמן רב שאני כבר שומר שבת", מספר לי האיש.

"עצור!" אמרתי לו. "זה מסוכן! אל תעשה כן! עליך להקפיד להדליק את האור לפחות פעם אחת מדי שבת". זה לא מיועד להם! כפי שבית המקדש הינו **מקום** של שכינה, כך השבת הוא **זמן** של שכינה¹. זהו בית מקדש של זמן, שקדושתו גדולה מדי עבור זרים. מי שאינו חלק מעם הקודש, הרי שהיום הזה קדוש מדי עבורו.

קדושת ההתפייסות

נשוב לנושא שלנו - ליוסף ואחיו. מדוע הוצרך יוסף להוציא את כל המצרים מהחדר? כי בדיוק כפי שקדושת בית המקדש וקדושת השבת היא גדולה מדי עבור אנשים מבחוץ - עוצמת השראת השכינה הקיימת שם אינה מאפשרת נוכחות של גויים - כן הוא הדבר כאשר יהודים מתפייסים זה עם זה - גם זהו מקום של קדושה. זהו מקום שבו השכינה שורה בעוצמה כזו שאינה מצויה בכל מקום אחר. התאחדות מחדש בין יהודים הינה דבר קדוש ביותר!

התפייסות אינה דבר קל. משמעות הדבר היא לוותר ולהעלים עין מכל מיני דברים; על מנת להתפייס, יש צורך להפוך לאדם שלם יותר במידות שבין אדם לחבירו.

1. עי' מאמר "השבת - בית המקדש של הזמן", פרשת ויקהל תשפ"ב.

יוסף הצדיק הופרד מאחיו במשך שנים ארוכות; והיו ביניהם טינה וחשדנות, קנאה ותחרות, וכעת הם מתאחדים מחדש, וזאת אומרת שיש כאן שלמות המידות.

וזה מה שגרם לקדושה שחלה במעמד זה, כי שלמות המידות הופכת את המקום למקום קדוש. הרגע שבו התוודע יוסף אל אחיו לאחר פרידה בת שנים ארוכות היה זמן של קדושה, בית מקדש של ממש, ומשכך, אסור היה לאיש להיות נוכח במעמד זה.

מציאות ממשית

צריך להבין, שהדברים הנ"ל אינם בגדר במילים בעלמא; אין כאן מליצות ומשלים, אלא מציאות אמיתית וממשית. האיחוד בין יהודים יראי ה' כל כך חביב בעיני השי"ת, שהוא בוחר להשרות את שכינתו במקום זה, יותר מבכל מקום אחר. זה כל כך קדוש, שאסור לגויים להיות נוכחים במקום.

מאוחר יותר, כאשר המצרים ניסו לברר: "מה בדיוק קרה שם בחדר? למה ביקשת מכולנו לעזוב?" אזי יוסף יכול היה לומר להם: "אויש, אני באמת מתנצל. פשוט לא רציתי לבייש את האחים שלי". כך צריך להסביר לגוי - וזה באמת נכון. אבל ישנה סיבה עמוקה יותר, סיבה הרבה יותר חשובה, והיא הקדושה שבאה כתוצאה מהתאחדות יוסף עם אחיו, הקדושה הבאה כתוצאה משלמות המידות המושגת כאשר יהודים נאלצים להשלים זה עם זה.

לחיות בשלום ובאחדות עם הזולת פירושו ללמוד כיצד לכופף את הרצונות שלי בפני הגחמות והתסביכים של השני. כך מוכרח להיות; אחרת, אי אפשר להיות ביחד; ההתפייסות מביאה אפוא בכנפיה שלמות המידות נפלאה.

קדושת ליל 'כל נדרי'

זו גם אחת הסיבות לקדושתו של ליל 'כל נדרי', ליל יום הכיפורים, עבור עם ישראל. מלבד ההיבטים הנוספים של קדושת הלילה הזה, ישנו ענין מיוחד שהופך אותו לקדוש עוד יותר: זהו זמן שבו יהודים התפייסו והשלימו זה עם זה.

כך צריכים לעשות על פי ההלכה, שכן "אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו" (יומא פה, ב), ואכן, כולם מקפידים לפייס ולהתפייס. כל יהודי נשוי, טרם צאתו לבית הכנסת בליל יום כיפור, מבקש את מחילתה של רעייתו, וגם היא מבקשת את מחילתו. כל אחד ואחד - כל איש ואשה, כל ילד וילדה, מנסים, ככל יכולתם, להתפייס עם זולתם לפני בוא יום הכיפורים. כל אחד ואחד עושה כל שביכולתו לפייס ולהתפייס.

ולאחר מכן כולם מתאספים יחד בבית הכנסת, בקדושת ההתאחדות - וזה לבד מהווה סיבה מספקת

הוא עקשן ובעל מידות רעות, אלא אשתו אף היא עקשנית, אנוכית וגאוותנית.

שיף המידות

וגם אם זכית באשה מושלמת שכולה דבש ונופת צופים, הרי שיש לה הלך מחשבה משל עצמה. נשים הינן שונות בתכלית מגברים - יש להן ראש אחר לחלוטין. ולמרות שהיא למדה ב'בית יעקב' והוא למד בישיבות, מה שאומר שבמידת מה יש להם תחומי התעניינות משותפים, אך זה לא אותו הדבר. יש נשים שמופתעות כאשר הן מגלות שהבעל שלהן הוא איש. אבל כך היא התוכנית - היא אשה והוא איש, והם ישתפשו זה בזה.

מה קורה כאשר שני אבנים מחוספסים משתפשים זה בזה במשך זמן רב? הם נעשים חלקים. החיים עם אדם נוסף דומים למי שנמצא ללא הרף בתוך גלגל ליטוש; החיים תחת קורת גג אחת מאלצים את האדם לשייף ללא הרף את החלקים המחוספסים שבו.

האיש הינו יצור בעייתי בעליל, וכך גם האשה, וכאשר שני אנשים בעיתיים חיים יחד, מאלצים את עצמם לחיות בשלום ומנצלים את ההזדמנויות לכך, הרי שכחלוף הזמן מידותיהם נתקנות, והם הופכים ליהלומים מלוטשים.

ה"טוב" שבנישואין

זו הסיבה שכאשר דן הקב"ה בבריאת האשה, הוא אמר: "לא טוב היות האדם לבדו" (בראשית ב, יח). למה זה לא טוב? יש אנשים שדוקא מאוד אוהבים את העובדה שאין אף אחד שיפריע להם.

התשובה היא, שאדם אינו יכול להפוך ל"טוב", כשאף אחד לא מפריע לו. אדם שחי לבד, מידותיו אינן מתפתחות ומשתפרות. הוא עושה בדיוק מה שמתחשק לו.

סיפר לי בחור שחי לבדו, שהוא מחזיק בביתו ספר טלפונים, שבו הוא משתמש כמשטח אכילה. כשהוא אוכל חלבי, הוא פותח בעמוד אחד, וזה המשטח חלבי. וכשהוא אוכל בשרי - הוא מדפדף לעמוד הבא, והנה, יש לו משטח בשרי. למחרת הוא שוב מדפדף לעמוד הבא, וכן הלאה. מעשה שהיה! בשנה הבאה הוא יקבל ספר טלפונים חדש, והוא יתחיל שוב מהתחלה.

נראה אותו מנסה לנהוג כן כשיש אשה בבית. זה לא יעבוד. אין סיכוי. איש שחי עם אשה, חייב ללמוד איך מתנהגים. לא משנה מה אתה רוצה, מה נראה לך יותר - תמיד תהיה דעה נוספת, ועליך ללמוד כיצד לוותר, כיצד להתאים את עצמך לזולת, ולהתרגל לחיות עם אדם נוסף.

לא דבר ריק הוא

ניח ואשתך מבקשת ממך לעשות דברים מסוימים - היא רוצה כך וכך; אז למרות שאתה מעדיף לעשות זאת בדרך שונה - שמע בקולה; תן לה תחושה של נחת רוח,

לקדושתו של ליל 'כל נדרי'. אה! בניו בחיריו של הקב"ה התפייסו זה עם זה!

חיים של תיקון המידות

יתכן ואנחנו איננו מעריכים את הנקודה הזו, שכן איננו מבינים עד כמה שלמות המידות היא דבר גדול, את גודל הקדושה ששורה כאשר האדם שובר את מידותיו. הגר"א זיע"א, בספרו "אבן שלמה", כותב שהתפקיד החשוב ביותר של האדם עלי אדמות הוא שבירת המידות. ומי שאינו עושה כן, "למה לו חיים?" שמעתם? איזה מאמר נפלא! יש לזכור שהגר"א לא דיבר סתם כך, ולא הפריז במילותיו. תכלית החיים היא לשבור את המידות - לשבור את הגאווה, לשבור את הכעס, להפוך לאדם סבלני, לשבור את האנוכיות, לשבור את מידת המחלוקת עם אחרים.

"אני רוצה שזה ייעשה כך" - אבל השני חושב שהדרך שלו היא הנכונה. אז מוותרים. שוברים את הרצון. וגם אם לא תמיד אפשר, אבל מנסים להתנהג בדרך ארץ. מתגמשים כאן, מתכופפים לשם, ועושים מאמץ להסתדר עם כולם. מי שעושה כן - ממלא בכך את ייעודו בעולם, כי הוא משלים את מידותיו. כך כותב הגר"א.

והנה, אין ספק שיוסף הצדיק הבין ענין זה על בוריו. הוא הבין את גודל המשמעות של האיחוד מחדש עם אחיו. לא רק עם אח אחד - עם כל האחים כולם! ועוד איזה אחים - שבטי י-ה! היה זה אפוא עבורו כמו בית המקדש וכמו שבת קודש.

זו המשמעות של קדושת שלמות המידות.

ב' - אחדות בחיי הנישואין

ההישג הגדול ביותר

אולי תופתעו לשמוע, אך זו גם הסיבה שחשוב כל כך להתחתן. אנשים חושבים שהמטרה של הנישואין היא להקים משפחה, אך למעשה, זהו נושא בפני עצמו. יש לדעת שחיי הנישואין, גם ללא ההיבט של העמדת ילדים, הינם בחינה חשובה ביותר של שלמות.

אתם אמנם תקימו משפחה גדולה אי"ה, אבל כעת אנחנו עוסקים בדבר שהוא חשוב עוד יותר מלבנות משפחה; אנחנו עוסקים בבניית האדם **את עצמו**. ההישג הגדול ביותר של בית יהודי - ואני אומר בדוקא 'הגדול ביותר', ללא גזמה - הינו שלמות המידות שהאדם בעצמו קונה בכך שהוא חי בבית אחד עם אדם נוסף.

בחור יכול להיות עקשן וגאוותן, ובעל כל שאר המידות הרעות, והוא עדיין יכול לחשוב את עצמו לצדיק גדול מאוד. ומדוע? כי הוא מעולם לא נאלץ להתעמת עם רצון הזולת. אך אז הוא מתחתן ופתאום הוא מגלה שלא רק

ואומרת את אשר על ליבה מבלי שבעלה ישמע. זוהי גדלות נפש. בכל פעם שהיא מתגמשת ומוותרת, המידות שלה נשלמות והולכות, והיא הופכת לקדושה יותר ויותר.

וכך גם האיש. כידוע, נשים לפעמים נכנסות ללחץ; הן עוברות כל מיני תקופות של קושי. "בְּעֶצֶב תֵּלְדֵי בָנִים" אינו דבר קל, וכך גם גידול הילדים. בית מלא בילדים עשוי לגרום לאשה כמעט לאבד את שפיות דעתה. פעמים רבות היא לחוצה והיסטרית, ונוהגת בצורה בלתי הגיונית. טוב מאוד - הנה לך הזדמנות ללטש את המידות המוחספסות שבך.

השלמות הגדולה

כל אחד מנסה אפוא, ככל יכולתו, להחניק את תשוקתו לנהוג בצורה בלתי ראויה ולהגיב לטיפשותו של השני. לא תמיד זה קל - ולפעמים נופלים - אבל אז שוב קמים. שוברים עוד קצת את הגאווה, ומבקשים סליחה. כך ממשיכים לוותר לשני, שוב ושוב.

מה מרוויחים היהודים הללו? לא רק את העובדה שהם לא יגיעו לבית-דין, ומבטיחים לעצמם את הנחת של הולכה משותפת של נכדיהם אל החופה - וזה מצוין - אלא הם מרוויחים דבר גדול עוד יותר: הם קונים שלמות המידות!

ברגע שהאדם זוכה להפנים את גודל ההזדמנות שמספקים הנישואין, הוא מאמץ לעצמו מנהגים מסוימים, שישמנו הן את הקשר בין בני הזוג, והן את המידות. כאשר אתם רוצים לבקש דבר מה - האם יעלה לכם כסף לומר את המילה "בבקשה"? ומה עם "תודה"?

ולא רק בשנה ראשונה. תמיד! תמיד צריך להביע הערכה. תמיד להודות. הכרת הטוב היא היסוד של נשמה טהורה, ומי שמחנך את עצמו במידת הכרת הטוב, בוודאי משיג שלמות גדולה לנשמתו.

להרבות בשבחיה

אך לא די בדרך ארץ ובהכרת הטוב. צריך למצוא כמה שיותר דרכים להחמיא. עליך להתגבר על העצלות והעקשנות, ולהחמיא לה על האוכל שהיא מכינה. לאחר שאכלת ארוחת ערב, תאמר לה כמה נהנית מהארוחה שהיא הכינה. בשבת - תחמיא לה על החלות. "אה, אילו חלות טעימות ומתוקות!"

כשאתה חוזר הביתה מבית המדרש, תאמר לה: "איזה בית נקי ומסודר!", או "איזו בלאבוסטע מוצלחת!" תאמר משהו מדי פעם! משהו! "את אשת חיל אמיתית!"

זה לא טבעי בשבילך? לא מתחשק לך לומר את זה? על זה אמר הגר"א שתכלית החיים היא שבירת המידות - לשבור את המידות הרעות, לשבות את הנטיות הטבעיות. כמו כן, עליך להקפיד להחמיא לה על המראה שלה. גם לעת זקנה, היא חפצה לשמוע ממך איך היא

שאתה עושה את הדברים בדרך שלה. וכן להיפך - כך צריכה האשה לנהוג כלפי בעלה.

למה אתה צריך לעמוד על דעתך? תכניע את הרצון שלך בפני רצונה. וגם אם לפעמים זה לא כל כך נוח לך, בכל זאת, ותר על מעט נוחות למען קניית שלמות ההתגמשות והשליטה העצמית, שלמות הענווה.

כך חולפות להן השנים, ושניכם נאלצים לעבוד קשה. כל הזמן לחרוק שיניים, לכבוש את הכעס, לבלוע את העלבון. וגם את המילים! צריך לבלוע את המילים. אין ברירה!

שוב ושוב אתם נאלצים לעמוד בניסיון, וזה אומר שאתם משתנים. בכל יום אתם נעשים טובים יותר, רכים יותר, חכמים יותר, סבלניים יותר וענוותנים יותר. כל החלקים המוחספסים מתלטשים והולכים. אל תחשבו שזה דבר של מה בכך! זה הדבר החשוב ביותר! זוהי הסיבה שה' ברא כך את בריאתו - זו תכלית הנישואין. זהו ה"טוב" שבנישואין.

שכינה ביניהם

כה גדול הוא ההישג הזה - של איש ואשה שחיים יחד מתוך מטרה עליונה לקנות שלמות המידות, עד כדי כך ש"איש ואשה, שלום ביניהם - שכינה ביניהם" (עי' סוטה יז, א).

איזה מאמר מדהים! ראוי לנו לשבת וללמוד את המילים הללו כל ימי חיינו! איך יתכן שהשכינה שורה בין איש ואשה מן השורה?! נכון שהם יהודים שומרי תורה ומצוות, אבל הם הרי לא גדולי הדור. פה זה לא בית המקדש, אז מדוע שהשכינה תשרה ביניהם?

התשובה היא, שפה זה **כן** בית המקדש! בית שבו חיים בשלום, בית שבו בונים מידות טובות - האיש והאשה מתקדשים, וזהו הישג כל כך גדול, שלמות כל כך גדולה, שהקב"ה אומר: "כן! כאן אני רוצה להשרות את שכינתי. מקום שבו חיים שני בני אדם המקדישים את חייהם לחיים של שלום, בני אדם שמשלימים ללא הרף את מידותיהם - זהו מקום של קדושה, ושם אני רוצה לשכון".

טוב מאוחר מעולם לא

וגם אלו שלא התחילו את חיי הנישואין ברגל ימין, למרות שהם נשואים כבר שנים רבות, גם כעבור עשרים, שלושים שנה, תמיד אפשר להתחיל מחדש. ההזדמנות להביא את השכינה לתוך הבית עדיין פתוחה בפניהם.

כדאי אפוא לקבל עוד היום החלטה - כל אחד ואחד - לנסות לנהוג בעדינות ולדבר בדרך ארץ - ויהי מה! גם אם הוא מרגיז אותה מאוד, הוא נוהג בעקשנות ובגסות - היא מוותרת, מתעלמת וממשיכה הלאה. היא מחניקה את תשוקתה להגיב. ואם היא מוכרחת לומר משהו, היא הולכת לחדר סגור, מוודאת שלא ניתן לשמוע אותה,

אנחנו יכולים לעשות כדי להביא את המשיח? מה אנחנו יכולים לעשות כדי להכין את עצמנו לזמן של "המחזיר שכינתו לציון", כאשר השכינה תשוב לשכון בארץ ישראל?

ובכן, מי שיאזין היטב לדברים הבאים, יקבל את התשובה לשאלה זו.

בתפילת שמונה עשרה אנחנו אומרים: "תקע בשופר גדול לחרותנו". מה המשמעות של "שופר גדול"? הפירוש הוא שקול השופר נועד לכל העולם כולו. אנחנו מבקשים מה' שיודיע לכל, שידעו כל אומות העולם שעם ישראל כעת יצא לחירות, וכי אנחנו חופשיים ללכת כרצוננו, ואיש לא ימנע זאת בעדנו. השופר הגדול הזה יזהיר את כל באי עולם: "אל תפריעו לבני לשוב הביתה!"

ואז יקוים סוף סוף "וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ". לזה אנו מייחלים - לאותו יום גדול בהיסטוריה האנושית! מארבע כנפות הארץ יגיע זרם של יהודים, השבים כולם לארץ ישראל.

הדרישה: "יחד"

אכן, יש לשאול: לכאורה די היה לנו לומר "וקבצנו מארבע כנפות הארץ"; מהי משמעות המילה "יחד" - "וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ"? המילה הזו נראית מיותרת לכאורה. הלא אם הקב"ה יקבץ את נדחינו, ממילא כולם יהיו "יחד" - הלא כן? איך יכול להיות אחרת?

אך לא, זה לא מיותר - בכלל לא. כי עלינו לדעת שבאותה תקופה נפלאה של "המחזיר שכינתו לציון", כאשר השכינה תשוב יחד איתנו לארץ ישראל, תהיה דרישה; דרישה ושמה: "יחד". רק כאשר עם ישראל מתקבץ יחד, באחדות אמיתית, רק אז הקב"ה מוכן להחזיר את שכינתו לציון. "יחד" אינו מיותר כלל, אלא זהו תנאי חשוב.

והנה, כיום, המילה "אחדות" הפכה למונח נפוץ וקליל; אלא שקיימת טעות גמורה בהבנת המושג הזה. כיום ישנם 'ראבייט' רפורמים וקונסרבטיבים - ואני חושש שגם רבנים מודרן-אורתודוקסים - שאוהבים להסביר לבני קהילתם, במפגשים המשותפים, ש"אחדות היא העיקר". זו המילה שבה הם אוהבים להשתמש: "אחדות". יושבים הם אפוא יחד, גברים ונשים - כמוכן ללא מחיצה - ונהנים. "אחדות היא העיקר".

מארבע כנפות הארץ

אך לא, אלו אינם אלא דיבורים בעלמא. כשאנחנו אומרים "יחד", הכוונה **לשלמות המידות**, ואין לכך כל קשר ל"אחדות" של מפגשים כאלה ואחרים. כי כשכולנו נתקבץ יחד, יהיה זה "מארבע כנפות הארץ" - יהודים יגיעו מכל מקום - מהמזרח הרחוק, מדרום אפריקה, מרוסיה ואוסטרליה. אולי אפילו מהודו.

נראית. כך הוא טבען של נשים. ואל תקמץ במילים - תחמיא לה בשפע. המשך להחמיא לה על המראה, כל עוד נשמת רוח חיים באפך.

להרבות בשבחיו

והדבר נכון גם בכיוון השני - על האשה גם כן להביע את הערכתה כלפי בעלה. אם בעלה עוסק בתורה, עליה לשבח אותו על כך. אם היא מבחינה שהוא מברך ברכה בכוונה, שתשבח אותו. "אה, איזה תענוג לשמוע אותך מקדש על הכוס!" או "איזה תענוג לשמוע את הברכת המזון שלך!"

מפעם לפעם עליה לשבח אותו על כך שהוא מביא פרנסה הביתה. לא קל להתפרנס, וצריך לתת לו כמה מילים של עידוד. עליה לנצל כל מה שהוא עושה כדי לקנות שלמות בנפשה, שכן האופן שבו היא חיה עם בעלה - היא היא שלמותה.

ברבות הימים, ההזדמנויות לשלמות הולכות ומתרבות. נולדים ילדים, והנה הזדמנות נוספת להשגת שלמות המידות. אבא ואמא צריכים לחיות בשלום עם ילדיהם, וכל ילד הוא שונה מחבירו. ולא אחת, לאבא ולאמא יש גישה שונה בנוגע ליחס הנכון עם ילד פלוני, ועליהם ללמוד כיצד לשתף פעולה.

מקדש מעט

אין מנוס מלחיות כך. האיש והאשה כבולים זה בזה בכבלי הנישואין. יש להם בנים ובנות שעוד מעט הם יצטרכו לחתן, ואז מגיעים הנכדים והמשפחות עסקות כל הזמן בהשכנת שלום זה עם זה. גם עם המחותרים צריך לחיות בשלום.

זו עבודה. אבל זו עבודה מהסוג הטוב ביותר, שכן היא מביאה אותנו לידי שלמות המידות. כעבור שנים של עמל ויגיעה, שנים של התגברות, של כבישת הכעס ושל סבלנות, האיש והאשה משיגים שלמות המידות. ומעלה זו היא כל כך גדולה, שהמקום שבו כל זה מתרחש הוא מקום קדוש - וכמו השבת, כמו בית המקדש, ביתם הופך למקום של השראת שכינה מיוחדת במינה.

בזכות אותה שלמות המידות ששניהם קנו בנפשם, הד' אמות של ביתם הצנוע הופך למקום של קדושה עזה - בעקבות השכינה השורה שם, בעוצמה שאין לה אח ורע.

ג' - אחדות בעם ישראל

תקע בשופר גדול

לפני שנסיים, ברצוני להוסיף נקודה שאולי תפתיע אתכם: שלמות זו שאתם קונים בביתכם, היא זו שמכינה אתכם לימות המשיח. זוהי שאלה שנשאלת תמיד: מה

ישאו נשים ויולידו ילדים. ויהיו גם שכנים. תהיה זו מציאות טבעית, וההבדל היחיד יהיה, שנהיה פטורים מ"שעבוד מלכויות" - אומות העולם יכירו בעליונותו של עם ישראל, ושוב לא נהיה נתונים למרותם; חוץ מזה, הכל יהיה כמו היום. כך מכריע הרמב"ם (פ"ב מהלכות מלכים ה"א), וכך היא הדעה הרווחת בין חכמי התורה, ש"עולם כמנהגו נוהג".

אותן בעיות ישנות

ואלו הן חדשות לא כל כך טובות, כי זה אומר שכשנעלה לארץ ישראל עם משיח צדקנו, ניקח איתנו את כל אותם הדברים שכיום מציבים בפנינו בעיות.

לדוגמא, עדיין יהיו כלי רכב, ויהיו גם מקומות חנייה. אתה רוצה להחנות את רכבך, והשכן רוצה להחנות את רכבו. זו שאלה. האם אני באמת חוסם שטח גדול מדי מהחנייה, או האם אתה סתם נוהג בצרות עין?

המושג של בעל ואשה ימשיך גם הוא להתקיים באותה המתכונת. העובדה שהמשיח הגיע לא תשנה את המציאות שבה לאשה יש תחומי התעניינות שונים משל בעלה. אשתך תמשיך לדבר יותר מדי, ובעלך ימשיך להתנהג ברוע לב מדי פעם. "עולם כמנהגו נוהג" פירושו שמדי פעם עדיין יהיו חיכוכים.

בימות המשיח יהיו גם שוכרים ומשכירים. יהיו גם שכנים. הבן של שכן זרק כדור ששבר את חלון ביתך, וכעת עליך להתעסק עם אביו. הוא טוען שהוא פטור מלשלם, ואילו אתה טוען שהוא חייב. ותצטרך להסתדר איתו. יהיו גם מעבידים ועובדים - על כל הבעיות שעמם אנשים מתמודדים כיום.

הפתרון: "יחד"

כיצד אפוא נזכה להשראת השכינה באותה העת? איך נזכה שהיא תשוב איתנו לציון?

התשובה היא: על ידי "יחד". האחדות בעם ישראל, שלמות המידות שכל יחיד ויחיד יקנה על מנת לחיות בשלום עם כולם - זה מה שיגרום לשכינה לשרות בתוכנו, במידה שלא היתה כמותה אי פעם בהיסטוריה.

כבר הזכרתי בעבר את מה שכותב הרמח"ל. בעוסקו בענין מתן תורה, הוא מצטט את הפסוק "וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר" (שמות יט, ב), ומדייקים חז"ל מהמילה "ויתן" שהיא בלשון יחיד, ולא "ויתנו", שהכוונה היא "כאיש אחד בלב אחד". מסביר הרמח"ל, שבזכות כך שכולם היו מאוחדים כאיש אחד, לכן "וַיִּתֵּן ה' עַל הָרַם סִינַי" (שם פסוק כ) - הם זכו שה' ירד אליהם ונתן להם את התורה.

"יחד" עם השכינה

איזה מאמר נפלא! כשעם ישראל כולו נמצא יחד - לא רק מבחינה פיזית, אלא כשהם חיים בשלום אמיתי זה עם

יהיה שם חסידי סאטמר וחסידי באבוב; יהודים מכל תפוצות ישראל - פולנים, הונגרים, גרמנים וליטאים יהיו שם יוצאי סוריה, מצרים, תימן ופרס. ולכל עדה יש מנהגים משלה.

גם קהילות בני הישיבות הינן שונות ומגוונות. יש את לייקווד, רבינו חיים ברלין, מיר וטעלז; כל מיני ישיבות. כל מיני אנשים! אל תחשבו שכולם זהים - לכל ישיבה דרכים משלה. בישיבה פלונית לא נוהגים לומר "ברוך ה' לעולם אמן ואמן" בתפילת ערבית, ואילו בישיבה אלמונית כן אומרים.

תשבי יתרץ

ראיתם פעם ישיבות שונות שנקלעו יחד לחתונה אחת? יש שם וויכוח. עומדים להתפלל מעריב לפני החופה, ומישהו ניגש לעמוד.

רגע, שיאמר "ברוך ה' לעולם" או לא?

"אני לומד ברבינו חיים ברלין, כך שאיני יכול לומר".

"אבל הציבור פה הוא מישיבה אחרת, אז אתה חייב לומר!"

יש פה וויכוח - מה עושים?

והנה, כשיבוא המשיח, הענין הזה כבר יסתדר. איך בדיוק - זה כבר יהיה תפקידם של הסנהדרין באותה העת, שיצטרפו לקבל החלטות בנידון, אבל זה יסתדר. באיזה נוסח יתפללו, נוסח ספרד או נוסח אשכנז? נראה לי שתהיה שם התנצחות. הסנהדרין יפסקו שעל כולנו לחזור לנוסח המקורי; אבל מהו הנוסח המקורי? זו השאלה. אנשי כנסת הגדולה תיקנו רק נוסח אחד, לא עשר נוסחאות.

אך בדרך כזו או אחרת, כולנו נחזור לנוסח המקורי; כל עדה תגלה שהיו אצלה שיבושים מסוימים, וכולנו נשוב להתפלל בנוסח אחד ומאוחד. או אז - "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד" - כולם יקראו לה' בשפה אחת ובנוסח אחד.

אז את המנהגים וההלכות יצליחו לסדר באופן משיביע רצון. אלא שישנה בעיה גדולה יותר - ענין שאותו הסנהדרין לא יוכלו לסדר עבורנו.

עולם כמנהגו נוהג

שימו לב כעת. חכמי הגמרא נחלקו כיצד יראה העולם בימות המשיח. יש דעה שאומרת שתהיה אז מציאות על-טבעית, מציאות שונה לחלוטין מכפי שאנחנו מכירים כיום.

אך לא ניכנס לזה, כי אנחנו פוסקים כמו הדעה החלוקה, הסוברת כי "עולם כמנהגו נוהג" - המציאות תהיה מציאות טבעית, בדיוק כפי שאנחנו מכירים אותה כיום. יצטרפו לאכול כדי לחיות, ולישון כדי להיות בריאים.

בשלום עם כולם, היא זו שמכינה אותנו והופכת אותנו לראויים לאותה תקופה גדולה של השראת השכינה.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

וקבצנו יחד

כשיהודים באים יחד ומתפייסים זה עם זה, הדבר יוצר רגע של קדושה והשראת השכינה, כי שלמות המידות - היא קדושה. בכל יום אנו מבקשים מהשי"ת לקבץ אותנו "יחד" לארץ ישראל, כי אכן התנאי לקיבוץ הגלויות הוא ה"יחד" שאנחנו יוצרים. זה מהווה תזכורת עבורנו אודות אחת המשימות החשובות ביותר שלנו בעולם הזה: להשיג את שלמות המידות הנדרשת עבור "יחד" - "יחד" עם בן או בת הזוג, "יחד" עם המשפחה, "יחד" עם החברים, השכנים - כולל האנשים הקשים ביותר.

בלי נדר, במהלך השבוע הקרוב, בכל פעם שנגיע לברכה זו בתפילת שמונה עשרה, נעצור לזמן מועט ונחשוב על דרכים כיצד ליישם את היסוד הזה בחיינו הפרטיים, במגענו עם זולתנו, באופן המוצלח ביותר.

שאלה:

כיצד יוכל אדם לשמח את אשתו, אם אין לו יכולת כלכלית לקנות לה מתנות יקרות?

תשובה:

התשובה היא, שאבני חן אינם מביאים שמחה. מה שמביא שמחה אלו מילים של חן! יהודי שיקבל על עצמו עבודת חיים - לעודד את רעייתו ולהחמיא לה תמיד - כך הוא יצליח לשמח אותה. להחמיא לה על ארוחת הערב, לשבח אותה על כל מה שהיא עושה. "קָמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁרְוּהָ בְּעֵלְהָ וְיִהְיֶה לָהּ" (משלי לא, כח) - כך מתאר ספר משלי את אשת החיל - בעלה ובניה מרוממים ומשבחים אותה בהתלהבות.

עידוד - זה מה שכל אחד רוצה. אין אדם בעולם שאינו תאב לעידוד - ומדוע יגרע חלקה של עקרת הבית? ניתן לשמח אפוא אשה יהודייה ללא כל מתנות.

כמובן שנכון הדבר שהבעל יזכור לקנות לאשתו מתנה קטנה ובלתי יקרה מדי פעם, אבל בכוחו להפוך תמיד את הבית למקום של שמחה, יהיו הנסיבות אשר יהיו.

עניים יכולים להיות מאושרים, בדיוק כמו עשירים. זוהי אמת מוסכמת, ולא צריך אותי כדי לומר את זה. בעל ואשה שחיים יחד בחכמה ובחסד, חיים יחד עם חיבה וכבוד עצמי, אזי ביכולתם לחיות חיים מאושרים, כמותם לא ניתן לרכוש בכל כסף שבעולם.

זה, וכל אחד מגמיש את רצונו ועמדותיו בפני הגחמות והתסביכים של זולתו - זה מה שמביא להשראת השכינה הקדושה.

ולכן זו תהיה דרישה נחוצה באותם ימים גדולים. משימתנו הגדולה תהיה להתאחד יחד. "איני חפץ רק לקבץ אתכם מארבע כנפות הארץ", אומר השי"ת. "אני רוצה שזה יהיה 'וקבצנו יחד' - לא אשרה את שכינתי אלא אם כן תהיו יחד".

כאשר נצליח לחיות בשלום זה עם זה, למרות ההבדלים הרבים בינינו, או אז נזכה שוב להשראת השכינה. על מנת ששכינת ה' תשכון בינינו במדרגה שבה אנו חפצים שתהיה באותה תקופה, יהיה עלינו להיות ב"יחד".

לא על ידי נס

והנה, אל תחשבו שזה יקרה סתם כך, לפתע, כביכול הקב"ה יגזור אומר, ופתאום כולנו נהיה "יחד". אם ברצוננו להיות מוכנים לגאולה, עלינו להתחיל לעבוד על הענין הזה כאן ועכשיו. צריך להתכונן ולתרגל אותו מראש, כי הרי "אחכה לו בכל יום שיבוא" - המשיח עשוי להגיע בכל יום; אולי הוא יגיע מחר - ולכן עלינו לתרגל את זה היום.

נמצא שכאשר יהודי מבקש בכל יום מהשי"ת "וקבצנו יחד", ה' אומר: "ובכן, האם אתה מוכן? תעשה כמה שאתה יכול כבר עכשיו. תתרגל את זה כבר כעת, כי בהגיע הזמן שבו אקבץ את כולכם, מה יהיה אז? הלא עולם כמנהגו נוהג, ואתה תופתע. אתה לא תזכה למידות טובות באופן ניסי. המשימה שלך להתכונן לגאולה היא: 'ביחד!'".

"ביחד" מתחיל בבית

ואין הכוונה רק לומר את המילים "אחדות" ו"ביחד". קל לומר: "אני יחד" עם יהודי אוסטרליה או תל אביב, כאשר אתה יושב בביתך בברוקלין. טוב לומר את זה, אבל אין לזה כל קשר עם שלמות המידות הנחוצה כדי לחיות באופן מושלם עם אלו שאתה בא עמם במגע, אלו שמרגיזים אותך.

חייבים להתרגל לטבעם של אחרים; זוהי החכמה האמיתית של "יחד", כי כך ברא השי"ת את עולמו, שאין שני בני אדם בעלי טבע זהה. זוהי משימה חשובה שמוטלת עלינו בחיינו בעולם הזה - להיות מודעים למשימה של "ביחד"!

כולם צריכים ללמוד לחיות בשלום זה עם זה: אחים ואחיות, כלה וחמות, מחותנים, שכנים, משכירים, שוכרים ומעבידים.

מי שמחפש דרך כיצד להתכונן לגאולה, עליו להבין ששלמות המידות שאותה משיגים בכך שלומדים לחיות